

Тема:

**Загальнонаукові методи
дослідження.**

**Методи лінгвістичних
досліджень.**

Мета:

Проаналізувати загальнонаукові методи і показати як вони можуть реалізуватися на ґрунті лінгвістичних досліджень. А також ознайомитися з власне лінгвістичними методами дослідження мовних аспектів.

Завдання:

продемонструвати застосування загальнонаукових і конкретно-наукових методів, методик та засобів в мовознавстві, проілюструвати їх дію в мовному середовищі, показати можливість їх застосування

Література:

1. Актуальные проблемы современной лингвистики: Уч. пособие / Сост. Л.Н.Чурилина. – М., 2007.
2. Бацевич Ф.С. Філософія мови. Історія лінгвофілософських учень. – К., 2008.
3. Березин Ф. М., Головин Б. Н. Общее языкознание. — М., 1979. — С. 279—292, 296—307, 330—365.

4. Березин Ф. М., Головин Б. Н. Общее языкознание. — М., 1979. — С. 279—292, 296—307, 330—365.
5. Засорина Л. Н. Введение в структурную лингвистику. — М., 1974. — С. 157-310.
6. Кодухов В. И. Общее языкознание. — М., 1974. — С. 202—281.
7. Лингвистический энциклопедический словарь. — М., 1990
8. Общее языкознание: Методы лингвистических исследований / Отв. ред. Б. А. Серебренников. — М., 1973. — 318 с.
9. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. — Полтава, 2006.
10. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: Підручник. — Полтава, 2008.
11. Філософський словник. Під ред. Шинкарука В. І. — К., 1986

Метод –

це сукупність
прийомів, способів,
правил пізнавальної,
теоретичної і
практичної діяльності.

✓ Загальнонаукові методи пізнання

✓ Методи конкретних наук

(методи лінгвістичних
досліджень)

Загальнонаукові методи
пізнання – теоретичні
та емпіричні

Теоретичні методи пізнання:

Аналіз

Синтез

Абстрагування

Узагальнення

Дедукція

Індукція

Моделювання

Аналогія

Логічний метод

Історичний метод

Емпіричні методи пізнання:

Спостереження

Експеримент

Опис

Вимірювання

Порівняння

Методи лінгвістичних досліджень

Індукція

Р.О. Якобсон

(12 пар диференційних ознак фонем)

Дедукція

Ф. де Соссюр у 1878 р. – ларингальна теорія:

(А та О + двома голосними [о] та [є] = є + А
—> б, а; є + О —> б);

гіпотеза лінгвальної доповнюваності;

гіпотези походження мови;

маррівська гіпотеза походження всіх слів від
чотирьох елементів

(сал, бер, йон, рош) та ін.

Аналіз — Синтез

елементарні семантичні компоненти (семи)
(хлопчик — «людська істота» + «молодий» +
«чоловіча стать»; дівчинка — «людська
істота» + «молода» + «жі-ноча стать»)

Описовий метод

(синхронія)

✓ Три етапи методу (виділення одиниць аналізу, членування виділених одиниць, класифікація й інтерпретація виділених одиниць).

✓ Г. Шухардтом і Р. Мерінгером (історію слова вивчають разом з історією позначуваної словом речі).

✓ описові граматики різних мов і багато типів словників.

Порівняльно-історичний
метод, або компаративний чи
лінгвогенетичний
(початок XIX ст.)

- Основоположниками є: німецькі вчені Ф. Бопп і Я. Грімм, датський мовознавець Р. Раск і росіянин О.Х. Востоков.
- Розвивали і вдосконалювали такі всесвітньо відомі мовознавці, як П.Ф. Фортунатов, А. Мейє, К. Бругман, Б. Дельбрюк, Є. Курилович, Е. Бенвеніст, Л. А. Булаховський, О. С. Мельничук та багато інших.
- Леонардо Блумфільд: «Відкриття порівняльно-історичного методу є одним із тріумфальних досягнень науки ХІХ ст.».

Головна мета методу:

відкриття законів, за якими розвивалися мови в минулому.

Завдання:

відтворення моделі прамови, розкриття історії подальшого її членування на окремі мови і наступного розвитку виділених із прамови мов (*принципи теорії А. Шлейхера родовідного дерева (1860)*).

Найважливішою процедурою порівняльно-історичного методу є реконструкція звуків:

▪ *укр.* новий, *грец.* νεος, *лат.* novus, *англ.* new, *нім.* пей, *вірм.* nor, *тадж.* нав = індоєвропейська праформа *nevos.

▪ *укр.* город, *рос.* город, *польськ.* grod, *чеськ.* hrad, *болг.* град, *лит.* gardas, *англ.* garden, *нім.* Garten = *gordb.

Отже, [о] — [а] — [ε], [г] — [ж] — [з], [ой] — [ей] — [ε] — [і], [к] — [ц] тощо.

Прийоми порівняльно історичного методу:

- ✓ зовнішньої реконструкції;
- ✓ внутрішньої реконструкції;
- ✓ відносної хронології

(палаталізації задньоязикових [г], [к], [х] → [ж], [ч], [ш] і [з'], [ц'], [с'] (друг — дружити — друзі, рука — заручитися — на руці тощо).

Методи пов'язані з порівняльно-історичним:

- метод глотохронології (М. Сводеш), борейська (ностратична) теорія (В.М. Ілліч-Світич), теорія моногенезу мов (О.С. Мельничук);
- метод лінгвогеографії.

На основі порівняльно-історичного
методу створені порівняльно-
історичні, порівняльні та історичні
ОПИСИ МОВ

*(порівняльні та історичні граматики
й етимологічні словники).*

Порівняльно-історичний метод
був і залишається найважливішим
інструментом установалення
спорідненості мов і пізнання їх
історії.

Дякую за увагу!